

3. Графский В. Г. История политических и правовых учений. Москва: Велби: Проспект. 2007. - 608 с.
4. Демиденко Г. Г., Петришина О. В. Історія вчень про державу і право. Харків: Право, 2009. - 252 с.
5. Марк Тулій Цицерон. Про державу; Про закони; Про природу богів / пер. з лат. В. Литвинов. Київ: Основи 1988. - 483 с.
6. Цицерон. Диалоги о государстве и законах. Москва, 1966. - 250 с.
7. Канарш Г. Ю. Социальная справедливость: философские концепции и российская ситуация: монография. Москва: Изд-во Москва. гуманитар. ун-та, 2011. - 236 с.
8. Цицерон Марк Туллий. О государстве. Диалоги: О государстве; О законах / [сост.: Веселовский И. Н., Горенштейн В. О., Утченко С. Л.; отв. ред.: Утченко С. Л.]. Москва: Наука, Ладомир, 1994. - 263 с.
9. История политических и правовых учений: учебник для вузов. Изд. 2-е, стереотипное / под общ. ред. д-ра юрид. наук, проф. Нерсесянса. Москва. 1998. - 736 с.

Гузь Т. студ. гр.БГР-1-20

Науковий керівник доктор філос. наук,
доц. Сакун А.В.

Київський національний університет
технологій та дизайну

ОСНОВНІ ВИМІРИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Громадянська культура – це сукупність духовних, моральних якостей, ціннісних орієнтацій та світоглядно-психологічних характеристик особистості. Складовими громадянської культури є громадянська освіченість, компетентність, активність, зрілість, досвід громадської діяльності.

Однією із ознак громадянської культури є законослухняність, що втілюється у свідомому дотриманні суспільних законів, повазі до прав інших людей, визнанні суспільних авторитетів.

Дослідження громадянської культури є актуальним суспільствознавчим завданням.

Громадянська культура є передусім об'єктом соціально-філософського знання, що постійно поповнюється новими даними у зв'язку з високою соціокультурною динамікою. Проблема взаємовідносин між людиною, суспільством та державою традиційно перебуває у центрі уваги філософів. Аналіз існуючої літератури показує, що у вітчизняній науці на сьогодні ще відсутня цілісна концепція громадянської культури. У більшості праць громадянська культура не є самостійним об'єктом, а розглядається у контексті проблем громадянського суспільства.

У суспільствознавчій традиції феномен громадянського суспільства пов'язаний передусім не з політичними, а із загальнокультурними

відчуттями, а також з відносинами міжособистісної довіри, терпимості, поваги до інтересів інших індивідів. Тому громадянське суспільство виконує роль регулятора соціальних інтересів і виступає потужним чинником забезпечення консенсусу в суспільстві. Це можливо завдяки певним основоположним принципам співіснування, дотримання законності та загальнолюдських цінностей, що у свою чергу відображається у понятті громадянської свідомості.

Громадянська свідомість – це результат усвідомлення існуючих відносин між суспільством, людиною та державою з точки зору демократичних цінностей, ідеалів, прав і свобод, що регламентуються прийнятими у даному суспільстві принципами та нормами. Громадянська свідомість слугує виразником духовного стану суспільства, в якому демократичні норми та цінності складають фундамент його життєдіяльності.

Громадянська свідомість є історично зумовленою і являє собою духовну діяльність у різноманітних формах. У її основі лежить певна ідея, яка характеризує особливості даного суспільства. Суттєвими характеристиками громадянської свідомості є: здатність до оновлення та саморегуляції, що є можливими завдяки адаптаційним та модифікаційним процесам у царині цінностей, норм та нових потреб суспільства; активний характер, що виявляється у потужному впливі на суспільні перетворення, пов'язані з системою самосвідомості та життєзабезпечення суспільства, а також з уявленнями людей про громадянську активність; відкритий характер і готовність до сприйняття нових конструктивних ідей.

Структурними елементами громадянської свідомості є зв'язані в одну систему соціально-політичні, релігійні, моральні, правові, економічні та інші норми, правила, принципи і вимоги. Стабільність демократичного суспільства забезпечується готовністю членів суспільства жити в умовах соціальних свобод, громадянською зрілістю та громадянською відповідальністю, які у свою чергу визначаються рівнем громадянської свідомості індивідів.

Громадянська культура розуміється як органічна єдність політичних, правових, етичних, естетичних та культурних цінностей, що сприяють усвідомленню людиною її прав і обов'язків перед суспільством та державою й утворюють цілісний культурний образ громадянина. Громадянська культура віддзеркалює все розмаїття суспільного життя і суттєво впливає на утвердження соціального статусу громадянина. Громадянська культура є більш широким поняттям, ніж політико-правова культура, і виражає ступінь зрілості суспільства, здатність його долати соціальні суперечності у межах дотримання загальногромадянських інтересів шляхом діалогу, консенсусу та співробітництва.

З іншого боку, громадянська культура може бути зрозуміла як притаманний даному суспільству образ думок та образ дій, що регулюють взаємовідносини громадянина і держави, а також громадян та їх об'єднань між собою.

У понятті громадянської культури акумульовано поняття громадянської свідомості та громадянськості, а сама громадянська культура характеризує соціального суб'єкта як індивіда, котрий має чіткі уявлення про шляхи розвитку держави та суспільства, усвідомлює свою відповідальність перед ними, а також бере дієву участь у функціонуванні всієї системи на основі пріоритету загальнолюдських цінностей, ідей правопорядку та свободи. Дослідження громадянської культури дає змогу глибше пізнати суспільство та зміни в його розвитку. Вона також вбирає в себе головні світоглядні та поведінкові механізми і відображає інтереси та особливості буття різних соціальних груп.

Література

1. Жадан І. Політична культура та проблеми громадянської освіти в Україні : [методичний посібник] / І. Жадан, С. Кисельов, О. Кисельова, С. Рябов. – К. : Тандем, 2004. – 80 с.
2. Культура – суспільство – особистість : навчальний посібник / [за ред. Л. Скокової]. – К. : Вища школа соціології при Інституті соціології НАН України, 2006. – 396 с.

Лелюх А. студ. гр. БМЕк-20
Науковий керівник ст. викладач
Гребеннікова Н. В.
Київський національний
університет
технологій та дизайну

КРИЗА СУЧАСНОЇ СІМ'Ї ТА ПРОБЛЕМА ОПТИМІЗАЦІЇ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

Сьогодні найчастіше аналізується криза інституту сім'ї на основі значного поширення у суспільстві таких явищ як збільшення кількості розлучень та кількості неповних сімей і дітей, народжених поза шлюбом; зменшення середньої тривалості шлюбу, відкладення часу вступу до шлюбу; проживання подружніх пар без оформлення шлюбу; зменшення розмірів сім'ї; збільшення кількості самотніх людей тощо.

Протягом тривалого часу шлюбно-сімейні відносини регулювалися традицією, релігією, державою, а факт розлучення сприймався суспільною думкою як маргінальне явище, яке накладало на тих, хто до нього вдавався негативне клеймо. Починаючи з 60-х років ХХ століття коли різко зросла частота розлучень, яка охопила усі європейські країни, роль розлучень почали оцінювати неоднозначно. З одного боку, розлучення інтерпретують як трагедію, свідчення дезорганізації сім'ї, звертаючи при цьому увагу виключно на негативні наслідки, особливо для дітей. З іншого боку, розлучення починають розглядати як важливий компонент сучасної сімейної системи, який дозволяє запобігти конфліктам в умовах спільного